

A Tízek Társasága nemzedéki szerveződése

PETŐFI VISZONYÁT az egykorú sajtónyilvánossághoz az utóbbi évtizedek irodalomtörténeti kutatása új aspektusokból kezdte el megközelíteni. Ehhez a folyamathoz kívánok most csatlakozni azzal, hogy megpróbálom újfogalmazni a kérdést: vajon mi a jelentősége annak, hogy Petőfi az 1840-es években a saját nemzedékéből megpróbált valamiféle érdekközösséget, alkotói csoportosulást szervezni.¹ A korábbi évtizedekben ugyanis, még ha természetesen érzékelték is egy új írói generáció jelentkezését s akár ennek támogatására fölmerült egy publikációs fórum alapításának az igénye is, elsősorban persze ezen nemzedék tagjaiban (erre példa Szalay László 1829-es kísérlete *Anacharsis* címen egy kiadvány létrehozására, amely jurátus-társainak, többek között Eötvös Józsefnek és Gaál Józsefnek adott volna teret, s amely végülis nem jelent meg),² formálisan a nemzedék megszervezésére nem volt kísérlet. Petőfi viszont éppen ezt tette meg: kihasználta a sajtónyilvánosság kereteit, s a fórum megszervezése előtt közzétette a vállalkozás mögött álló írók névsorát, mi több, megszervezett egy olyan, korábban ismeretlen nyomásgyakorló akciót, az „írói sztrájk”-ot, amely deklaratív egy létrehozandó új folyóirat vagy kiadványtípus megszületését volt hivatva elősegíteni. Ez persze a cél elérése érdekében legalábbis paradox megoldás volt, hiszen a lapengedély megadása nem azoktól függött, akikre ez a „sztrájk” hatást fejthetett ki. Viszont volt logikája, ugyanis nyilvánvalóvá tette, a tíz megnevezett író távolmaradása a divatlapok reprezentálta publikációs fórumoktól érezhetően és látványosan szűkítette a szerzők körét. Ahogy Margócsy István fogalmazott: „ily vállalkozásba nyilván csak oly szereplők bocsátkozhattak, akiknek (vagy legalábbis egy részüknek, természetesen elsősorban Petőfinek) már volt olyan tekintélyük és

¹ A téma korábbi feldolgozásaként lásd Kerényi Ferenc tanulmányának új kiadását: KERÉNYI 2022.

² Erről a tervről bővebben VÖLGYESI 2023. 25.

súlyuk, hogy kimaradásuk feltűnést, hiányt, tehát (piaci) zsarolási alkalmat is jelentsen.”³ Bármennyire rövid ideig állt is fönn ez az informális szervezkedés, s bármennyire kevésbé határozta is meg a tagok nagyrészenek későbbi műnemi, műfaji választásait vagy éppen publikációs aktivitását, már önmagában a csoport léte is méltó figyelemre. Annak ellenére is, hogy magáról a csoport összeállításáról vagy éppen — rövid ideig tartó — közös működéséről alig vannak értékelhető források.

Ha az 1840-es évek új irodalmi nemzedékét akarjuk körülhatárolni, akkor kézenfekvően adódik a Tízek Társaságának a vizsgálata. Ez a laza szerveződés Petőfi Sándor köré csoportosulva jött létre — s nyilván nem azonosítható a generáció egészével. De azon belül határozottan kijelölt egy csoportot, s nem túl nagy merészség kijelenteni, hogy a nemzedék — akkor legfontosabbnak tűnő, s részben az utókortól is annak tartott — íróit. A csoport szándékainak, céljainak természetesen voltak esztétikai, értékrendbeli implikációi is (bár ebből a szempontból nem jött létre egyetértés a résztvevők között), de a legfőbb céljuk, a megtervezett lapalapítás alapvetően irodalompolitikai kísérletnek tekinthető. A terv nem sikerült (a fennálló sajtóirányítási viszonyok miatt nem is sikerülhetett), a fiatal írók nem tudtak lapengedélyt szerezni, így a saját orgánum kialakítására irányuló törekvésük kudarcot vallott — a társaság nagyobbik része egy bizonyos idő elteltével az *Életképek*hez csatlakozott. A közösen s kölcsönösen vállalt, ideiglenes összetartozás ténye azonban jól megragadhatóvá teszi az ebben az évtizedben írói pályára lépő generációt (pontosabban annak egy reprezentatív részét), amely ilyenformán sokoldalú összehasonlításokhoz is felkínálja magát.⁴ Akár arra is, hogy megragadjuk: ki hogyan indult el íróként, milyen módon kezdett el beépülni az irodalmi nyilvánosságba. Egy ilyen összevetés pedig képes lehet kirajzolni az irodalmi pályakezdésnek az 1840-es években felsejlő útjait. Persze a kép teljessé tétele érdekében fontos számolni másokkal is. Azzal az Arany Jánossal, aki ekkor még nem volt részese az irodalmi nyilvánosságnak (noha az *Életképek*ben 1846-ban már megjelent három prózai szövege, igaz, részben álnéven),⁵ s 1847-re, a *Toldi* megjelenése után már

³ MARGÓCSY 2011. 70.

⁴ Nem kizárólag irodalmi fókuszú, de ugyancsak egy nemzedék vizsgálatára tett kísérletet a következő tanulmánykötet is: KÖRMÖCZI (szerk.) 2000.

⁵ Egy egyszerű beszélyke: Uti tárczából. = *Életképek* 4 (1846) I. félév, 13. sz. (március 28.) 388–399. (a kritikai kiadásban: AJÖM X. 7–20.); Hermina, *Életképek* 4 (1846) II. félév, 9. sz. (augusztus 29.) 266–273. (a kritikai kiadásban: AJÖM X. 21–30.); Szerelem és egyéb: Kísérlet az

nemzedékének legfontosabb írói közé számított. De érdemes ideszámítani Pap Endrét is,⁶ s nem szabad elfeledkezni a két legjelentősebb fiatal drámaíróról, Czákó Zsigmondról és Szigligeti Edéről sem. A magyar irodalom történetében ekkor először jött létre és artikulálódott egy nemzedéki alapon szerveződő közösség, még ha nem hosszú időre is — ez a jelenség jól mutatja, hogy milyen jelentős intézményrendszeri változások játszódtak le addigra a magyar irodalom külső feltételeiben. Hiszen itt már nem egyszerűen a nemzedékek, azaz idősebb és fiatalabb írók párhuzamos jelenléte volt a kérdés, hanem ezeknek az irodalmi nyilvánossághoz való eltérő viszonya, s a fiatal írók közös publikációs fórumának a megteremtése. A magyar irodalom nemzedéki konfliktusainak a majdan megírandó, átfogó történeti áttekintésébe, amelynek első, szűkebb fókuszú összefoglalását Kerényi Ferenc készítette el (ő ott a Tízek ügyét nem említette),⁷ ennek a jelenségnek feltétlenül érdemes külön figyelmet szentelni.

A bojkott meghirdetése persze már önmagában paradox ötlet volt, hiszen a Tízek Társasága nem állt kívül azon a sajtónyilvánosságon, amely egyáltalán közege lehetett egy ilyen hírnek — még ha a korabeli sajtónak már voltak olyan szegmensei, gondoljunk csak a politikai lapokra, amelyek szintén igénybe vehetők voltak ilyen hírek közlésére. S ezeket valóban ki is használták erre a célra. Ám ennek az eredendő feszültségnek a jelei végig kísérték az akciót, amely a divatlapok ellen irányult, de legfontosabb eseményei egykorúan és utólag is csak a divatlapokból rekonstruálhatóak.

A szervezés kezdeteit — utólagos nézetből — maga Petőfi foglalta össze egy Arany Jánosnak szóló levelében, amikor Aranyt arról győzködte, hogy hiba volt Vahot Imre *Pesti Divatlapjához* állnia munkatársul. Petőfi szavai szerint az elhatározás egyfelől reakció volt Vahot — méltatlannak érzett — szerkesztői viselkedésére, másfelől viszont spontán érzelmi döntés volt, amelyhez azonban többen csatlakoztak: „*Nem sokára azt nyilatkoztatja Vahot, hogy csak az év közepéig szerkeszt. Jól van, mondok, hát én is csak addig írok lapba, aztán végkép elvonulok a journalisticától. Ezt elmondtam másoknak is, kik azt mondták, hogy szint’ azt teszik, s ebből keletkezett a Tízek társasága. Eljön az év közepe, mi lelépünk, Vahot azonban rég megváltoztatta előbbi szándokát, s nekem esik, hogy én milyen komi[s]z frater vagyok, nemcsak hogy magam*

„ugynevezett” főszerkesztésben. = Életképek 4 (1846) II. félév, 10. sz. (szeptember 5.) 304–308. – Karakány Jónás néven (a kritikai kiadásban: AJÖM X. 31–37.)

⁶ Az ő pályakezdéséről lásd újabban VÖLGYESI 2021.

⁷ KERÉNYI 2010.

*el[p]ártolok tőle, hanem még dolgozótár[saitól] is megfosztom, et caetera, s vádol égbekiáltó hálátlansággal, mondván, hogy ő emelt föl engemet a porból, ő tett azzá a mi vagyok, ő teremtett.*⁸ Ez a verzió Petőfit mutatja kezdeményezőnek – s ez a beállítás egyébként összhangban van a többi forrással is. Ugyanakkor viszont az is feltehető, hogy a csoporton belül valamiféle demokratikus konszenzus működhetett: amikor Pákh a Tízek jegyzőjeként utóbb arról írt, hogy a társaság felosztatja magát, akkor utalt arra, hogy a döntést egy erre a célra összehívott gyűlés keretében hozták meg.⁹ Ettől még természetesen Petőfi volt centrális helyzetben. Ő már 1846-ra – első kötete megjelenése után két évvel – úgy érezhette, hogy népszerűsége még azt is kibírja, ha akár egy évre eltűnik a sajtónyilvánosságból szerzőként – hiszen a Tízek Társasága közös vállalkozása volt, hogy a tagok egy évig nem publikálnak a divatlapokban. S Petőfinek 1846. július 4-e és december 5-e között valóban nem jelent meg sem írása, sem kötete, ám még ezalatt az idő alatt is jelentek meg róla cikkek.¹⁰ Ez pedig azt mutatja, hogy Petőfi jól számított (még ha nincs is okunk kétségbe vonni a tőle levélben leírt okokat, s az erre adott spontán érzelmi reakció létét): ez a hallgatás sem tette őt elfeledett és elhanyagolt figurává. Annál is kevésbé, mert csak alig néhány hónappal állt ekkor az összes költeményeit tartalmazó kötet megjelenése előtt, tehát ez az önként (de társakkal együtt) vállalt publikációs szünet mintegy ezen gyűjtemény megjelenését is előkészítette volna az-zal, hogy felfokozza az érdeklődést Petőfi iránt.

Minden bizonnyal a korabeli Pest szűkkörű, informális szóbeliségében terjedtek el az első hírek a tervezett „írói sztrájk”-ról, hiszen az első híradások nem azt mutatják, mintha ennek valamiféle kiáltványszerű, nyilvános megfogalmazása jutott volna el a megfogalmazóikhoz. Talán éppen ezért volt oly annyira ködös és bizonytalan is a hír kezdetben.

Az *Irodalmi Ór*, az *Életképek* melléklapja tette közzé 1846. március 14-én a következő pletykát (hangsúlyozván, hogy szállongó hírről van szó), kifejezetten azzal a céllal, hogy világos állásfoglalásra bírja a nevesített résztvevőket: „– Fájdalommal hallottuk, ha a' kósza hirnek még hitelt lehet adnunk, hogy fiatalabb íróink jobbjai, u. m. Jókay, Tompa, Petőfi, Kaján Ábel [Pákh – Sz. M.], Obernyik, Pálffy, Lisznayai, Degré 'stb. aláírás és becsületszó mellett elhatá-

⁸ Petőfi Sándor Arany Jánosnak, Pest, 1847. március 31. = AJÖM XV. 73–74.

⁹ Ismét egy pár szót, de örömdetést, lapunk ügyében. = *Életképek* 4 (1846) 21. sz. (november 21.) 672.

¹⁰ Vö. KERÉNYI 2022a. 276–277.

rozák, miszerint ezentul egyetlenegy szép literaturai lapba sem fognak többé dolgozni. Nem akarjuk ezt hinni a' szépirodalom, 's különösen a' szép olvasó hölgyvilág érdekében, mert ha valósulna, illy jeles ifjú tehetségek elvonulása e' térről érezhető csapásul tekintethetnék. Legyen szabad őket megkérni, nyilatkozzanak e' hir valótlanságáról, ez által bennünket, tisztelt pályatársainkkal 's olvasóinkkal együtt, megnyugtatóndók.¹¹

Az információ bekerült aztán pár nap elteltével a Jelenkorba is: „Pár lap emlité hogy Jókay, Pálffy, Lisznyay, Petőfi, 's még egy pár fiatal író egy éven át teljesen megvonandja munkásságát a' szépirodalmi lapoktól. Mi e' tervet nem tartjuk veszteségnek, azon hiedelem miatt: hogy benne érettebb gyümölcs csirája lappang; minek megérleléséből sok élvet jövődölünk honi szépeinknek. Addig meg helyettők fiatalabb nemzedék törekszik majd sikra lépni övéikhez hasonló koszorukat aratandó.¹²

Az Életképek 1846. március 28-i, 13. számában pedig, a *Magánlevélkék Bécsből* rovat IV. darabjaként volt olvasható egy szerző nélkül feltüntetett jegyzet, nyilván a szerkesztő, Frankenburg Adolf tollából, s ebben szerepelt egy más jellegű gondolatmenet részeként egy konkrétumokat nem tartalmazó célzás a fiatal írók valamiféle szervezkedésére (amúgy éppen ez volt az a lapszám, amelyben Arany János első szépprózai elbeszélése, az *Egy egyszerű beszélyke* is megjelent):¹³ „És hogy a' serleg csordultig teljék a' nép profétáinak elvonulása mellett, még ifjabb íróink legmunkásbjai is ellenetek esküsznek. Ha az ifju erőknék szép czélotoktól való elvonulása nem daczból, hanem azon méltánylandó czélból támadott, hogy — tanuljanak, hogy folytonos tanulmány és komoly igyekezet után maradandó műket is teremthessenek: akkor tisztelet és méltánylat érje őket. Nem szándékom, most erről bővebben szólni, de ismételve jelentem ki örömem azon esetre, ha az egyesültek végcélja — tanulás, mert bár az ihletett kebel költhet egykét jó dalt, de komoly studium, minden előkészület nélkül egyszerre aligha lehetünk Berenger [sic!], Byron és Shakspearek [sic!].¹⁴

¹¹ Irodalmi Őr (Melléklet az 'Életképek'-hez) 1846. 13. sz. (március 14.) 144.

¹² Jelenkor 15 (1846) 22. sz. (március 19.) 130.

¹³ Erről a lapszám borítójára rányomott szerkesztői üzenet amúgy külön is megemlékezett: „A' mai számunkban közlött beszélyíró, Arany János urban, a' t. cz. közönségnek egy sok szépet ígérő fiatal tehetséget mutatunk be, melly már is a' Kisfaludy-társaság által kitűzött egyik díjban részesülni szerencsés volt.” Életképek 4 (1846) I. félév, 13. sz. (március 28.), borítólap, számozás nélkül.

¹⁴ Életképek 4 (1846), I. félév, 13. sz. (március 28.) 416.

Láthatólag itt nem volt szó sem a résztvevők köréről, sem tervezett kivonulásuk pontos értelméről: Frankenburg csak találgatott, amikor a tanulás szándékát jelölte meg okként. Mindenesetre ezek az első, pletykánál nem többnek tűnő híradások lettek a kiinduló pontjai a szándék pontos és a nyilvánosság tájékoztatását célzó megfogalmazásának. Azaz a felszólítás célba ért, s alkalmat adott a résztvevőknek arra, hogy immár ők nyilatkozzanak a szándékaikról.

Ennek első megjelenési helye a politikai sajtóban volt, mintegy kikerülve azokat a divatlapokat, amelyek ellen a bojkott irányult. A Pesti Hírlap és a Jelenkor április 12-i száma hozta le az írók április 8-ra keltezett nyilatkozatát,¹⁵ amelyet aztán innen átvett a Honderü is. A divatlap április 14-i számában jelent meg ugyanis *Nyilatkozat* címmel a közlemény kilenc író (Bérczy Károly, Degré Alajos, Jókai Mór, Kaján Ábel, azaz Pákh Albert, Lisznai Kálmán, Obernyik Károly, Pálffy Albert, Petőfi Sándor, Tompa Mihály) aláírásával, amely visszautalt az *Életképek* idézett 13. számára, tehát Frankenburg idézett cikkére (s csak arra), és az abban foglaltakat pontosította. Ezek szerint az aláírók megerősítették és kinyilvánították, hogy „folyó évi *julius 1-ső napjától kezdve, munkálkodásukat a szépirodalmi lapoktól megvonják, s erejüket nagyobb dolgozatok, s különösen pedig majdan egy általuk közös erővel megindítandó irodalmi vállalat kiállítására fordítandják*”.¹⁶ Ez a megfogalmazás végre pontos körvonalat adott a kezdeményezésnek: meg lehetett tudni, hogy kik is állnak a vállalkozás mögött, s végre meg volt adva a cél is. Egyrészt a „nagyobb” (azaz alighanem a nagyobb terjedelmű és egyszerre jelentősebbnek szánt) művek létrehozása, másrészt egy nem körvonalazott „irodalmi vállalat” (folyóirat? antológia? almanach?) kiadása. Látjuk, nyitott kérdések bőven maradtak ugyan, de a kép sokat tisztult.

Azon pedig, hogy mi is lesz ez az új vállalkozás, hamarosan nyilvánosan is akadt alkalom eltűnődni, amikor a kilenc író névsorát tízre kiegészítő csatlakozásról adott hírt a Honderü egy névtelen cikkben: „Azon kilencz fiatal írókhoz, kik maguk is nyilatkoztak, munkásságuknak a journalisticátóli megvonása iránt, száma egygyel szaporodott; Kerényi urban. A »tizek« munkáikat ezentúl maguk adandják ki, *Pesti füzetek* cím alatt, mint mondják. Mi legyen tartalmuk e pesti füzeteknek, még nem tudjuk, de mindenesetre előre föl kell tennünk, hogy azok — ha csak az egész 'tizek' a gyermekes viszketegség' bélyegét felölteni nem akarják — önállóbb nagyobb szerű művek leendenek, mint novel-lák, elmefuttatások s egypár csinoska költemény; talán egymás' kölcsönös

¹⁵ Jelenkor 15 (1846), 29. sz. (április 12.) 173.

¹⁶ Honderü 4 (1846) I. félév, 15. sz. (április 14.) 300.

segélyével, s szigorú gonddal kidolgozandott apróbb s nagyobb regények, hosszabb komoly értekezések, mintsem azok szépirodalmi lapba felvételhetnének, vígjátékok és drámák teendik tárgyukat. És ez esetben sok szerencsét, jó sikert kívánunk a 'tízek'-nek, és — mi ifju tehetségeknél olly fehérholló — *kitartást*, mert azon egypár szép tehetség, melly az 'elszakadtak' közt van, egy és más éldelhetőt nyujthatand az irodalomnak, mind a mellett, hogy még mi korának tartjuk ez ifju kezdőknek a *journalistica'* szárnyai alóli kiröppenésüket, mielőtt az szellemüket biztosb röptüvé edzhette volna.”¹⁷

A Honderü tehát olyannak képzelte el a körvonalazatlan karakterű Pesti Füzeteket, hogy azok el fognak ütni az akkori sajtópiacon jelenlévő orgánumoktól, s jellegüket tekintve inkább egy speciális könyvsorozathoz fognak hasonlítani — hiszen minden egyéb, rövidebb termék amúgy napvilágot láthatna a rendelkezésre álló divatlapokban is.

Frankenburg azonban máshogy értelmezte a szándékot. Erre abból a cikkéből következtethetünk, amely praktikus célját tekintve már a megbékülésre fel szólító felhívás volt, amelyről még lesz szó. Ebben ugyanis a társaság céljának összefoglalásaként „egy füzetenkint megjelenendő almanach egyesült erővel kiadása” szerepelt.¹⁸ Vagyis Frankenburg a korszakban rendelkezésre álló kiadványtípusok közül az almanachot látta olyannak, amelyben elképzelhető a Tízek szándékának megvalósulása.

Erről — lapterv híján — szinte semmi biztosat nem tudunk. De a Tízek Társasága személyi összetétele eleve ellentmond annak, hogy a Tízek Társasága egy divatlapot akart volna létrehozni, hiszen a drámaírók (Degré és Obernyik) jelenléte nem lenne indokolható egy ilyen folyóirattípus megcélzása esetén; s láttuk, a Honderü el is tűnődött ezen a kérdésen, amikor saját verzióját megalakította a beharangozott „irodalmi vállalat”-ról.

Az „írói sztrájk” meghirdetése után még több hónapnyi idő volt arra, hogy a Tízek Társasága szándéka valóra váljon, hiszen a bojkottnak július 1-jével kellett indulnia. Ez az idő egyfelől a tagok munkálkodásához adott alkalmat (azt, hogy ez Petőfi esetében milyen alkotói aktivitást jelentett, Kerényi monográfiája részletesen áttekintette),¹⁹ másrészt az érintett divatlapok szerkesztőinek is módot adott a reagálásra.

¹⁷ Honderü 4 (1846) I. félév, 17. sz. (április 28.), 228. – Kiemelések az eredetiben.

¹⁸ Ismét egy pár szót, de öröndetést, lapunk ügyében. Életképek 4 (1846) 21. sz. (november 21.) 671.

¹⁹ KERÉNYI 2022a. 224–228.

Vahot Imre érezhetőleg a konkurencia felbukkanásaként látszott kezelni a helyzetet. Mintha ő attól tartott volna, hogy saját lapjának, a Pesti Divatlapnak a piaci vetélytársa jöhet létre. Legalább a sajtóetikát alapvetően áthágó lépését aligha lehet másként értelmezni. Így persze rögtön demonstrálta a nyilvánosság számára is azt a szerkesztői önkényt, amelyre érzelmi reakcióként Petőfiiben megérlelődött a bojkott gondolata. Vahot ugyanis lapja július 4-i számában egymás után közölte a Tízek több tagjának is a művét: a Petőfiét (*Változás*),²⁰ az Obernyikét (*Báلكirályné. Eredeti beszély*),²¹ a Degréét (*Pesti uracs. Fővárosi életkép*),²² a Lisznyaiét (*Rabnő*)²³ és a Tompáét (*A Tisza rétje ég...*).²⁴ Ezek olyan szövegek voltak, amelyek régebben, még az „írói sztrájk” meghirdetése előtt kerültek a laphoz. Ezt a tényt magának Vahotnak is el kellett ismernie a nyilvánosság előtt. A divatlap következő számának borítóján ugyanis kénytelen volt közölni Obernyik Nyilatkozatát, s erre reakcióként saját beismerését is: „először is a nevezett írók igazolásaul kijelentem, hogy miután ők juniuson túl nem adtak be munkákat lapom számára, s a mult számban általam közölt műveik kiadásáról eleve mit sem tudtak, ők egymás között szerződésöket, adott becsületszavokat legkevesbé sem szegték meg.”²⁵ Vahot Obernyik nyilatkozatának és saját deklarációjának a közlésével — noha ez mindenképpen presztízsveszteség volt a számára — csak a számára kedvezőbb megoldást választotta, hiszen Petőfi Aranyhoz írott, későbbi leveléből megsejthetjük a színpalak mögötti személyes konfliktusok komoly elfajulását is. Merthogy Petőfi is írt egy cikket reakcióképpen, amelyet Vahot nem volt hajlandó közölni (ez alighanem durvább lehetett az Obernyikénál, bár a szöveg nem maradt fenn, így nem ismerjük). Az eseményeket pedig maga Petőfi a következőképpen foglalta össze Aranyak: „A mult juniusejéttől kezdődött a Tízek társasága, s íme mingyárt a Pesti D[ivat]lap júliusi első számában (a tízek közül többek munkáival együtt) látom egy versemet. Mondtam Vahotnak, hogy ez ellen fölszólalok nyilvánosan. Ő azt felelte, hogy ha komolyan föl merek lépni, megsemmisít. (»Merek« ... »megsemmisít« ... hallod ezt?) Megírtam a cikket, s benne megmutattam simpliciter, hogy Vahot kijött versemet lopta. S ez világos és elcsavarhatlan

²⁰ Pesti Divatlap 1846. 27. sz. (július 4.), 523. A versről lásd a kritikai kiadás jegyzeteit: PSÖM 4. 363–366.

²¹ Pesti Divatlap 1846. 27. sz. (július 4.), 524–527.

²² Uo. 527–531.

²³ Uo. 531.

²⁴ Uo. 532.

²⁵ ENDRŐDI 1911. 191.

tény volt. Ő elolvasta cikkemet, s visszadobta, hogy nem fogja kiadni, s el kezdett engem gazemberezni szemtől szembe. Erre nem felelhettem egyébbel, mint kardhegygyel vagy golyóval. Elküldtem hozzá secundansaimat, de ő másfél-napi gatyázás után végre határozottan kimondta, hogy semmi esetre sem fog vívni. Ezek voltak végszavaim hozzá: No baszom az apád istenét, a milyen alávaló gazember, épen olyan gyáva is vagy!”²⁶

Érdemes idézni az ekkor éppen nem Pesten tartózkodó Jókai levélbeli reakcióját is, amely ugyan kissé szelídebben fogalmazott, de ebből is kitűnik a megdöbbenés: „Ugye veszettül compromiscált bennünket az a Vakhót Imre ezekkel az <olvashatatlanul áthúzott szó> ausschusz munkák közlésével, és pedig egyszerre Petőfi, Obernyik, Degré, Tompa, Lisznaytól, szólítsd fel a fiúkat, hogy nyilatkozzanak a közönség előtt s a mi munkáik még benn vannak a Divatlapí szerkesztőségénél, szedjék vissza, mert Imre bizony mind kiadogatja őket, ha egyébért nem, csak boszontásul is, s ez osztán szerkesztői loyaltás.”²⁷

Ehhez mérhető hozzá az a meglehetősen orcátlanság, ahogyan ezt utólag Vahot az emlékiratában megpróbálta egyszerű „tréfá”-nak átminősíteni: „Meg kell tréfolnom ezen hűtelen, pártos, de azért bolondos jó fiúkat”.²⁸ Láthattuk, sem a kortársak nem fogták föl kedélyes ugratásnak a dolgot, sem a kérdés sajtóetikai vonatkozásai nem mutatják viccesnek Vahot eljárását.

A helyzet egyértelmű rendezése ezek után a Tízek számára nem egyszerűen csak morális ügy volt (bár Petőfi előbb idézett szavai jól mutatják, hogy ez sem volt éppen mellékes), hanem valóban a nyilvánosság számára is tisztázandó kérdés. Hiszen Vahot akciója rövid távon elérte a hatását, s zavart keltett. A Budapesti Híradó július 9-én már örömmel vette tudomásul, hogy lám, semmi nem lett az „írói sztrájk”-ból: „Emlékezni fognak olvasóink, hogy a mult félévben több fiatal író társulatba állt ’s elhatározá, miképp e hó kezdetétől munkálkodásukat a szépirodalmi lapoktól megvonják ’s erejüket egy általok megindítandó irodalmi vállalat kiállítására fordítandják. E szándékukat azonban hihetőleg megváltoztatták, mert egyik divatlap jelen félévi első számában közölök ötnök, névszerint: Degré, Lisznay, Obernyik, Petőfy és Tompa műveivel találkozzunk. E körülmény annál czélszerűbb, miután jobb íróink száma épen olyan, hogy az érintett vállalkozóknak az időszaki sajtóhoz visszatérését nyere-

²⁶ Petőfi Sándor Arany Jánosnak, Pest, 1847. március 31. = AJÖM XV. 74.

²⁷ Jókai Mór Pákh Albertnek, Komárom, 1846. július 8. = JMÖM Levelezés I. 29.

²⁸ HATVANY 1980. 843.

*ségnek ne tekinthetnők.*²⁹ De az eset a pesti német sajtóba is belekerült: a Der Ungar július 10-én konstataálta meglepődve a bojkott felfüggesztését.³⁰

Keveset tudunk arról a háttér munkából, amely a Tízek Társasága részéről a Pesti Füzetek előkészítésében mutatkozott meg. Annyi azonban bizonyos, hogy ez is elkezdődött, s erről Jókai egyik leveléből szerezhetünk tudomást, noha innen nem derül ki, kikre hárult a kéziratok összegyűjtésének a feladata. Ez a levél amellet szól, hogy éppen Jókai lehetett az egyik felelős, ha nyilatkozni tudott a beérkező szövegek színvonaláról. S van egy másik nyomunk is, hiszen Tompa Mihály meg Pákh számára küldött el „egy költeményt a Pesti füzetekbe”³¹ — azaz Pákh lehetett a másik szerkesztő.³² Innen nézvést pedig nyilván nem véletlen, hogy Jókai éppen Pákhnak írta meg, hogy elégedetlen az eddig beküldött munkák színvonalával: „A Pesti füzeteket a mostani aspectusok szerint Augustusra *semmi esetre sem* lehet világra hoznunk. — Valamennyien vagyunk — tán egy kettőt kivéve — mind elhamarkodott munkákkal álltunk elő, pedig ide kell most minden erőnket össze szednünk.

Én részemről két dolgot fogok beadni, hogy lehessen válogatása a szerkesztőségnek, s szeretném a többi társakat is — kik már adtak be munkákat — felszólíthatni, minden hímezés, hámozás nélkül, — hogy jobban felkössék a gatyát, — még egyszer és még jobb műveket küldjenek be; az általam ismertek közül ez ideig, csak Petőfi állhatván ki a sarat inkább várjunk a dologgal, nincsen Tatár a nyakunkon, — minthogy koczkára tegyük saját ügyünket.”³³ A készülődésnek másik bizonyítéka a Pesti Hírlap egy névtelen cikke, amely minden bizonnyal az ott működő Pákh munkája volt, ez ugyanis a kiadványok illusztrált volta mellett érvelvén általában, említette meg a Tízek Társasága kezdeményezését: „*Óhajtanók, ha azon tíz szépirodalmi író, kik a’ »Pesti füzetek« írására egyesültek, figyelmet fordítanak e’ körülményre.*”³⁴ Ezekből a csekély adatokból azonban nem lehet pontos képet kapni arról, hogy tartalmilag vagy formailag miképpen volt elképzelve ez a kiadványtípus. Sőt, az ide szánt kéziratokról sem lehet pontos képünk.

Vahot az engedély nélküli közlésekkel végleg elvadította a lapjától Petőfit. Ehhez képest már szinte eltörpült az, hogy valamivel később, szeptemberben a

²⁹ Budapesti Híradó 1846. II. félév, 417. sz. (július 9.) 17.

³⁰ PAt I. 93.

³¹ A levél dátuma: [Miskolc, 1846. jún. 15–20 körül]: PAt II. 22.

³² Kerényi Ferenc is így következtetett: KERÉNYI 2022a. 242.

³³ Jókai Mór Pákh Albertnek, Komárom, 1846. július 8. = JMÓM Levelezés I. 29.

³⁴ Pesti Hírlap 1846. 668. sz. (május 3.) 301.

Honderü is ugyanezzel a módszerrel próbálkozott, csak ez a divatlap már csupán egyetlen ember sérelmére követte el ezt a jogsértést. Bérczy Károly volt az érintett, akinek egy franciából közölt prózafordítását, átdolgozását közölték két részletben³⁵ (ez amúgy jól mutatja, hogy a Honderünél a Tízek többi tagjának nem is lehetett régebbi kézirata, míg a Pesti Divatlap korábban legalább öt taggal állt szorosabb kapcsolatban). A Honderü is helyreigazításra kényszerült, de ezt a szerkesztő, Petrichevich Horvát Lázár igyekezett minél gúnyosabbra venni: „*Mult és mai számunk egy Bérczi K. úr által pár év előtt benyújtott novellát hozván, minthogy B. K. úr azon tízek’ egyike, kik hírlapokba nem dolgozás végett egyesültek: nehogy a tízek’ tanácsa őt szótörőnek vélhesse, nyilvánossá tétetni kérte, hogy azon kis dolgozata a tízek’ összealakulása előtt adattott, most pedig hire és tudtán kívül közöltetett. Mit az igazság’ érdekében azon hozzáadással tenni sietünk: miszerint épen úgy, miként B. úr ezen antepochalis művének nálunk létéről annyi idő után hihetőleg mit sem tudott, s azt vissza sem követelte épen úgy túlfelől mi sem tudtunk semmit a felől, hogy B. K. úr is egy a tízek közöl.*” S ehhez járult a lesajnáló lábjegyzet: „*Igenigen jó volna még egyszer elősorolni, s mentől többször eszünkbe juttatni ezen urak’ neveit, mert mi — az ég legyen tanunk — maig sem tudjuk azokat.*”³⁶ Emlékezhetünk: nem olyan régen a Honderü is közölte a Tízek nyilatkozatát, benne a résztvevők nevével, tehát a lefitymálás nyilvánvaló volt. Csak a Tízek tagjai Vahotban legalább csalódhattak és felháborodhattak miatta, de a Honderüben nem csalódtak, hisz nem is vártak tőle semmit, így nem is reagáltak rá végletesen.

Immár ehhez mértén nyílt azonban lehetősége a korabeli sajtópiac többi szereplőjének egy másféle viszonyulás kinyilvánítására, s ezt az Életképek szerkesztője ismerte föl. Frankenburg ugyanis ebben a helyzetben másképpen reagált: ő be akarta építeni a Tízek Társaságát az Életképekbe. Ezt utólagos emlékezésében is így láttatta, kontrasztba állítva Vahot viselkedésével: „*Vahot Imre kollegám ezt — mint magát kifejezé — az égből pottyant írói összesküvést nevetséges színben iparkodott feltüntetni; én azonban komolyabb szempontból tekintvén a dolgot...*”³⁷ Frankenburg 1846. november 7-i levele, amelynek a megszületését ezután az emlékirat ismertette, valóban más típusú reakció volt.

³⁵ Bérczy Károly: Hovard Katalin zsebkendője. Beszély (Francziából). Honderü 4 (1846) II. félév, 11. sz. (szeptember 15.) 203–208.; 12. sz. (szeptember 22.) 227–228.

³⁶ Irodalmi helyreigazítás. Honderü 4 (1846) II. félév, 12. sz. (szeptember 22.) 237.

³⁷ FRANKENBURG 1880. 195.

Ez nem is tekinthető egyszerű magánlevélnek, hiszen Frankenburg aztán saját lapjában publikálta is, azaz nyílt levéllé, sajtóeseménnyé avatta, s a megbékélés demonstratív lehetőségét szolgálta: „*Ezért felhivom önöket, minden önzés és ámitás nélkül, nemcsak a' magam, hanem inkább a' közügy érdekében, hogy félretéve minden mellékérdeket, és netalán — mit valószínűnek nem látok — neheztelést: bontsák föl ugyis csak ideiglenesen kötött társadalmi szerződésöket, 's kezdjék meg ujra a' hatást, mire erkölcsi és honfui tekintetben önlelkök sugallásától fel vannak hivatva, emelve a' divatlapok közül bármelyiket nélkülözött munkálataikkal, melynek iránya önlelkekével összehangzik!*”³⁸ Frankenburg ezzel a gesztussal persze csak akkor rukkolt elő, amikor már biztosítékot kapott a liberális ellenzék legtekintélyesebb vezetőitől, hogy amennyiben ő megválnék a szerkesztéstől, anyagilag kárpótolnák. Ezzel a háttérrel már magabiztosan vállalta, hogy az Életképek az ellenzéki fórum szerepét töltsse be, ahogyan ezt október 24-i közleményében nyilvánvalóvá is tette (ekkor jelentette be azt is, hogy a lap a Nemzeti Színház hivatalos közlönye lesz).³⁹ A politikai pozicionáláson túl a lap színvonalának (és olvasóközönségének) a megőrzését szolgálta az a lépése, hogy a Tízek Társaságának az integrálására is kísérletet tett — s mivel ezt a másik két divatlap nem akarta megtenni, számíthatott arra, hogy gesztusa viszonzásra lel. S ebben nem is csalódott: a Tízekhez intézett nyílt levele mellett jelent meg a társaság nyilatkozata, Pákh Albert aláírásával, amely az „írói sztrájk” felfüggesztését jelentette be. Frankenburg — igen taktikusan — saját közleményében csak a visszatérés lehetőségéről beszélt, de nem arról, hogy a fiatal írók melyik divatlapot válasszák publikációs fórumul. Ám a helyzet ilyenformán teljesen nyilvánvalóvá vált: a Pákh fogalmazta válasz kimondatlanul is az Életképekhez való csatlakozást jelentette: „*Most azonban szívesen engedünk ön felszólításának és — közremunkálásunkat előlegesen is ígérve — a' mi által a' szépirodalom emelésére, 's ennek folytán a' közügy előmozdítására nézve csekély tehetségeink befolyással lehetnek, mindazzal az olvasó közönség elébe föllépni, különösen a' dolgok jelen állapotában — legszentebb kötelességünknek ismerjük.*”⁴⁰

³⁸ Ismét egy pár szót, de örvendetest, lapunk ügyében. Életképek 4 (1846) 21. sz. (november 21.), 672. — Kiemelések az eredetiben.

³⁹ FRANKENBURG 1846. Vö. KERÉNYI 2022a. 245.

⁴⁰ Ismét egy pár szót, de örvendetest, lapunk ügyében. Életképek 4 (1846) 21. sz. (november 21.) 672.

Vagyis az önálló, generációs publikációs fórum kialakítása abban a formában, ahogyan ezt a Tízek Társasága első nyilatkozata megfogalmazta, nem sikerült. S még az is kérdéses lehet, történtek-e egyáltalán lépések valóban ennek megteremtésére, hiszen igencsak feltűnő, hogy eddig senki nem talált rá hivatalos lapengedély-kérelemre (sőt, még azt a kérdést sem nagyon tette föl a Petőfi-szakirodalom, hogy érdemes-e egyáltalán ilyet keresni).⁴¹ Ugyanis akár volt ilyen beadvány (vagy legalább annak tervezete), akár nem, az bizonyos, hogy az „írói sztrájk”-nak enélkül is meglett a hatása, hiszen a létező divatlapok szerkesztőit reakcióra készítette. S ezek egyik, a Frankenburgé mégiscsak elvezethetett egy ismert, bevezetett divatlap birtokba vételéhez. Innen nézvést pedig akár az is feltehető, hogy a szándék nem is volt más, s az önálló fórum megteremtésének felvillantása csak eszköze volt a nyomásgyakorlásnak. Ezt persze a források szűkössége miatt aligha tudjuk eldönteni. Az sem tűnik véletlennek, hogy az Életképek szerkesztőinek Frankenburg a Tízek Társasága két legrátermettebb tagját, Petőfit és Jókait választotta ki. A folyóirat, amely a kezük között létrejött, ugyan nem lett a Tízek Társasága orgánuma. S ez nem is csak azon múltott, hogy a két szerkesztő, ahogyan megkapta ezt a lehetőséget, nem generációs és csoportképző perspektívában szemlélte a feladatot. Legalább ennyire fontos ok az, hogy a csoportból nem követte mindenki azokat az elveket, amelyeket Petőfi fontosnak tartott volna, azaz nem csatlakoztak kizárólagosan az Életképekhez: eltérő publikációs stratégiák mutathatók ki a fiatal íróknál.⁴² Ez konfliktusokat is magával hozott: Petőfi és Tompa elmérgesedő kapcsolata részben ezzel magyarázható. Tompa ugyanis így reagált Petőfi felkérésére: „*Petőfi felkért az Életképekhez jövőre, nem is vonakodtam, annyi okvetlen igaz: hogy Jókaynak dolgozni fogok, de hogy Imrének is nem küldök-e azért hebehóba egy két verset még bizonyosan nem tudom; bonyolodott viszonyaim vannak Imrével, annak kifejlésétől függ az utolsó*”.⁴³ Arany utólagos, 1858-ból származó jegyzete is így értelmezte aztán Petőfinek a Tompát vehemensen minősítő szavait: „*Tompa nem akart az Életképek kizárólagos munkatársa lenni, nem Vahot Imrét otthagyni; ezért a baj*.”⁴⁴ A Vahottal való kapcsolatot azonban

⁴¹ Elgondolkodtató, hogy a következő gyűjteményben sem találni ilyen dokumentumot – pedig ha létezett volna ilyen, a sajtó alá rendező nyilván nem hagyta volna ki: MÁLYUSZNÉ (kiad.) 1985.

⁴² Ezeknek részletesebb bemutatását lásd SZILÁGYI 2021.

⁴³ Tompa Mihály Arany Jánosnak, Beje, 1847. augusztus 1. = AJÖM XV. 108.

⁴⁴ Arany János jegyzete 1858. január 2-án Petőfi hozzá intézett, 1847. augusztus 17-i levelének kéziratára: AJÖM XV. 121.

Jókai sem kívánta megszakítani, erről egy külön levelében is említést tett: „*Tegnap egyeztünk meg a Divatlapokkal. <Az Életkép> jövő évben mindenik a lehető legnagyobb erővel fog kiállni. Mind az Életképek, mind a Divatlap tőlem fog az első számában egy novellát közleni. Amannak minden félévben négy, ennek két novellát tartozom adni...*”⁴⁵ Ez a megállapodás azonban ekkor nem vezetett konfliktushoz Petőfi és Jókai között — s ez arra mutat, hogy Petőfinak a Tompától való elhidegülésében csak egyik fontos motívum, de nem végső ok lehetett a Vahottal való további együttműködés (hiszen ne feledjük: Petőfi Arannyal sem veszett össze azért, mert Arany a Pesti Divatlap munkatársa lett egy évre — csupán levelében erőteljesen letolta emiatt).

A Jókai és Petőfi szerkesztette Életképek a legjobb írókat akarta maga köré gyűjteni. Ez egyébként megegyezett Vahot szándékával is, aki persze saját lapjának, a Pesti Divatlapnak szánta ezt a középponti szerepet, ahogyan ezt meg is írta Aranyak, amikor munkatársul kívánta őt megnyerni. „*Őn, mint irodalmi viszonyainkat csak távolról tekintő egyén, nehezen fogja tudni: milly nagy becse s előnye van egy lapszerkesztőnek abban, ha a jelesebb írók nehányait bár mi áldozattal is lapja kizárólagos dolgozótársaiul megszerezheti.*”⁴⁶ Úgy látszik tehát, hogy az erők koncentrálása az 1840-es évek divatlapjainak általános sajtótechnikai törekvése volt, amelyet persze mindegyik orgánus nem tudott megvalósítani, sőt, a helyzet logikájából fakadóan a szépirodalmi jellegű lapok közül legföljebb egynek sikerülhetett. Már csak azért is, mert a korabeli magyar irodalom elsővonala nem volt igen nagy létszámú. S Vahotnak 1846 után immár alapvetően a Tízek Társasága korábbi tagjai nélkül kellett volna boldogulnia, számára ezért is értékelődött föl ekkor Arany mint lehetséges állandó szerző. Csakhogy Aranyt Petőfi is magához akarta kötni, s erről hosszasan is írt neki, amikor szembesült azzal, hogy Arany az Életképekhez tartozást hajlamos lenne praktikus kérdésként, s nem elvi álláspontként felfogni: „*Te is mondtál utósó leveledben egy títáni otrombaságot, tudniillik hogy Jókayhoz a kedvemért csatlakoztál. Quo jure a kedvemért? az én kedvemért, édes öcsém, ne tégy semmit, effélét legalább ne. S ha ezt csupán az én kedvemért tetted, úgy ezennel fölmentelek minden kötelezettséged alól. De itt több forog kérdésben, mint becses úri személyem kedve, ezt beszédeim után nem nagy mesterség volna belátnod. Én a népköltészet képviselőit akartam egyesíteni; miért az Életképekben? mert annak legtöbb olvasója van, mert ahhoz szegődtek*

⁴⁵ Jókai Mór özvegy Jókay Józsefnének, Pest, 1846. november 19. = JMÖM Levelezés I. 32–33.

⁴⁶ Vahot Imre Arany Jánosnak, Pest, 1847. március 20. = AJÖM XV. 70–71.

a legjobb fejek, mert annak szerkesztője egyik főtagja a fiatal Magyarországnak, hova mindazokat számítom, kik valódilag szabadelvűek, nem-szűkkeblűek, merészek, nagyot-akarók, azon fiatal Magyarországnak, melly nem akarja a haza kopott bocskorát örökké foltozni, hogy legyen folt hátán folt, hanem tetőtől talpig új ruhába akarja öltöztetni... szóval az Életképek legnekünkvalóbb organum. Ha nem látod át, kedves barátom, hogy én ezekért hitalak az Életképekhez, úgy csak maradj Krähwinkelben, maradj Vahotnál."⁴⁷ A szerzőgárda megszilárdítása szempontjából pedig valóban az Életképek lett a győztes. Fennállásának rövid ideje alatt ez lett a korszak legjobb folyóirata: az Életképek 1848 december közepén szűnt meg, de ha nem tette volna, Jókai és Petőfi közös szerkesztése amúgy is befejeződött ekkor, a következő, már meg nem induló évfolyamra Nagy Ignác lett volna a kiszemelt szerkesztő.⁴⁸

S erre még az 1850-es években is visszautaltak az egykori szerzők némi érezhető nosztalgiával. Tompa például azzal minősítette Aranyt Jókai 1853-ban induló lapját, a Délibábot, hogy az Életképekhez mérte: „Köztünk legyen mondva: a Jókai lapja nem olyan mint az Életképek voltak, ...”⁴⁹ Erre aztán Arany a következőképpen reagált: „Hogy a Jókai lapja nincs olyan, mint az Életképek voltak: ennek okát kérdezed. Mert az 1853-ban szerkesztődik.”⁵⁰

Az 1850-es években nem volt szokatlan, hogy Arany levelezésében, de a korszak más személyiségének megnyilvánulásaiban is az irodalom intézményrendszerének az újratemetését a reformkori erőfeszítésekhez mérték (gyakran némi csüggedt és lemondó árnyalattal). Mintha az 1840-es évek időszaka lett volna a dinamikus és sikeres vállalkozások periódusa. Ez persze nyilván a korszaktapasztalat megszépítő távlata, ám az bizonyos, hogy a Tízek Társaságának a föllépése és sikeres helyzetmeghatározó akciójuk az irodalmi intézményrendszer jelentős átalakulásának egyik legfontosabb jelzése volt. Olyan gesztus, amelyhez foghatót a későbbiekben sem tapasztalhattunk a magyar irodalom nemzedéki váltásainak sorában.

⁴⁷ Petőfi Sándor Arany Jánosnak, Szatmár, 1847. augusztus 17. = AJÖM XV. 120.

⁴⁸ A folyóirat ezen szakaszának sajtó- és irodalomtörténeti jelentőségére lásd TAMÁS 1970.

⁴⁹ Tompa Mihály Arany Jánosnak, [Hanva, 1853. május 17.] = AJÖM XVI. 214.

⁵⁰ Arany János Tompa Mihálynak, Nagykőrös, 1853. május 23. = AJÖM XVI. 226. – Kiemelés az eredetiben.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AJÖM X. = Arany János: Prózai művek 1. Eredeti szépprózai művek – Szépprózai fordítások – Kisebb cikkek – Tanulmányok – Iskolai jegyzetek. Sajtó alá rendezte Keresztury Mária. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1962. (Arany János Összes Művei X. kötet)
- AJÖM XV. = Arany János levelezése (1828–1851). Sajtó alá rendezte Sáfrán Györgyi–Bisztray Gyula–Sándor István. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975. (Arany János Összes Művei XV. kötet)
- AJÖM XVI. = Arany János levelezése (1852–1856). Sajtó alá rendezte Sáfrán Györgyi – Bisztray Gyula – Sándor István. Akadémiai, Budapest, 1982. (Arany János Összes Művei XVI. kötet)
- ENDRŐDI 1911 = ENDRŐDI Sándor: Petőfi napjai a magyar irodalomban 1842–1849. Egykorú nyomtatványok másaival. Kunossy, Szilágyi és Társa Könyvkiadóvállalat, Budapest, 1911. (Petőfi-könyvtár XXIX–XXX. füzet)
- FRANKENBURG 1846 = FRANKENBURG Adolf: Nyílt levél az Életképek olvasóihoz. Életképek 4 (1846) II. félév, 17. sz. (október 24.) 513–518.
- FRANKENBURG 1880 = FRANKENBURG Adolf: Petőfi és az „Életképek”. Koszoru. A Petőfi-Társaság havi közlönye, IV. évf. (1880) 193–202.
- HATVANY 1980 = HATVANY Lajos: Így élt Petőfi. I. kötet. 2., javított kiadás. Szerkesztette Kiss József – Pándi Pál. Sajtó alá rendezte Kiss József. Magvető Kiadó, Budapest, 1980.
- JMÖM Levelezés I. = Jókai Mór levelezése (1833–1859). Sajtó alá rendezte Kulcsár Adorján. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1971. (Jókai Mór Összes Művei. Levelezés I.)
- KERÉNYI 2010 = KERÉNYI Ferenc: Az elmaradt irodalmi nemzedékváltások tanulságaiból. = Uő.: Színek, terek, emberek. Irodalom és színház a 18–19. században. szerkesztette Szilágyi Márton – Scheibner Tamás. Ráció, Budapest, 2010. (Ligatura) 145–157.
- KERÉNYI 2022 = KERÉNYI Ferenc: A Tízek Társasága. = Uő.: Vörösmarty – Petőfi – Madách. Tanulmányok. Szerkesztette Császtvay Tünde – Gyurgyák János – Szilágyi Márton. Osiris, Budapest, 2022. 99–120. (Osiris Irodalomtörténet. Tanulmányok)
- KERÉNYI 2022a = KERÉNYI Ferenc: Petőfi Sándor élete és költészete. Kritikai életrajz. Második, javított kiadás. Osiris, Budapest, 2022. (Osiris Irodalomtörténet. Monográfiák)
- KÖRMÖCZI (szerk.) 2000 = A márciusi ifjak nemzedéke. „Nem küzdénk mi sem dicsőség- sem díjért”. Szerkesztette Körmöczy Katalin. Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 2000.
- MARGÓCSY 2011 = MARGÓCSY István: Petőfi és az irodalmi gépezet. Petőfi mint modern polgári író. = Uő.: Petőfi-kísérletek. Tanulmányok Petőfi Sándor életművéről. Kalligram, Pozsony, 2011. 52–79. (Margócsy István válogatott munkái)
- MÁLYUSZNÉ (kiad.) 1985 = Megbíráltak és bírálók. A cenzúrahivatal aktáiból (1780–1867). Válogatta, sajtó alá rendezte, fordította és jegyzetekkel ellátta Mályuszné Császár Edit. Gondolat, Budapest, 1985. (Nemzeti Könyvtár)
- PAt I. = Petőfi-adattár. Petőfi az egykorú sajtóban és egyéb nyomtatott forrásokban (Kiegészítés Endrődi Sándor „Petőfi napjai a magyar irodalomban” c., 1911-ben kiadott gyűjtéséhez). I. kötet. Gyűjtötte, sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta Kiss József. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987. (A magyar irodalomtörténetírás forrásai, 11)
- PAt II. = Petőfi-adattár II. Petőfi a kortársak leveleiben és naplóiban. Gyűjtötte, sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta Oltványi Ambrus. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987. (A magyar irodalomtörténetírás forrásai, 12.)

- PSÖM 4. = Petőfi Sándor összes költeményei (1845. augusztus – 1846). Kritikai kiadás. Sajtó alá rendezte Kerényi Ferenc. Akadémiai, Budapest, 2003. (Petőfi Sándor Összes Művei, 4.)
- SZILÁGYI 2021 = SZILÁGYI Márton: Utak az első publikációhoz. Az 1840-es évek irodalmi nemzedékének pályakezdése = Pályakezdés, karrierút, irodalomtörténet. Tanulmányok. Szerkesztette Radnai Dániel Szabolcs – Rétfalvi P. Zsófia – Szolnoki Anna. Pécs, 2021. (Verso könyvek) 67–89. (internetes hozzáférés: http://versofolyoirat.hu/palyakezdes_vjn.pdf)
- TAMÁS 1970 = Tamás Anna: Az Életképek 1846–1848. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970. (Irodalomtörténeti füzetek, 68.)
- VÖLGYESI 2021 = Völgyesi Orsolya: Pap Endre irodalmi pályakezdéséhez. = Nemzet, politika, nyilvánosság. Tanulmányok a 19–20. századi Magyarországról Pajkossy Gábor 70. születésnapjára. Szerkesztette Manhercz Orsolya – Sipos Balázs – Tóth-Barbalics Veronika. Savaria University Press, Szombathely, 2021. 27–36.
- VÖLGYESI 2023 = VÖLGYESI Orsolya: Bevezetés. Az írói és politikusi pályakezdéstől az első sikerekig. – Eötvös József reformkori portréja levelezésének tükrében = Eötvös József: Levelek I. 1820-as évek – 1848. február 28. Sajtó alá rendezte, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta Völgyesi Orsolya. Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest, 2023, 23–47.

S U M M A R Y

MÁRTON SZILÁGYI
Generation Organization of the Tens' Society

The study describes and looks into one of the first significant generation literary societies, the so-called Tens' Society by looking at contemporary literary public means. In 1847 ten young writers — leading Sándor Petőfi (1823–1849) the most outstanding poet at the time — published a proclamation in the press saying that they will not publish in fashion magazines giving columns to their literary works until they are able to establish their own medium. The situation became paradoxical because the authors stood inside the literary public which published their proclamation and to obtain an authorization to start their own periodical was hopeless. But still, their move made it clear that their presence in literary life was so strong that their absence from it would have meant a lot. Current study describes the significance of the different reactions given to their proclamation and also tries to outline the planned but never came to life typology of the generation medium despite the fact that we have no direct source for this (plans for the paper and news about it are still unknown). The result of the so-called 'writers' strike' was, however, significant: the owner of one of these fashion magazines, the *Életképek*, left the editorship in the hands of the two most outstanding members of the society, Petőfi and Mór Jókai (1825–1904) and in this way a new literary paper emerged. However, the two editors edited the paper not as a generation medium from this time on, so the remaining members of the Tens' Society did not consider it as a sole publication possibility.

